

Poslušný až na smrť

Dnešné druhé čítanie, *Kenóza služobníka* (Fil 2,6-11), tvorí súčasť celku Fil 1,27-2,11. Text môžeme rozdeliť na dve časti, na čo poukazujú aj dve príslovky: 1,27: μόνοσ «iba»; 2,1: οὕν «preto».

V prvej časti (Fil 1,27-30), Pavol nabáda veriacich «žiť tak aby to zodpovedalo Kristovmu evanjeliu» a v druhej (Fil 2,1-11) ich pozýva, aby „dovršili jeho radosť“ priľnutím ku Kristovi, ktorý sa stal poslušným Božím služobníkom až na smrť.

Vo v. 27, Pavol povzbudzuje Filipánov k angažovanosti v evanjelizácii a pozýva ich žiť svedectvo viery v jednote a pokore. Prvým imperatívom je πολιτεύεσθε (žite/správajte sa ako občania), ktorým aplikuje na spôsob života hodný Kristovho evanjelia. Sloveso možno chápať vo význame sociálneho správania v kontexte macedónskeho mesta, alebo ho interpretovať vo svetle Fil 3,20, kde sa apoštol zaoberá „nebeským občianstvom“ (τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς), s jasným odkazom na eschatologický rozmer kresťanskej viery. Toto pozvanie tvorí dominantný motív Pavlovej exhortácie Filipánom: *sú povolaní vydať svedectvo o jednote a o boji „za“ vieru*. Sila viery pomôže kresťanskému spoločenstvu „trpieť pre Krista“ (v. 29: τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν) a podieľať sa na tom istom boji (v. 30: τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες), ktorý vedie apoštol vo svojom vzdialenom väzení.

Druhú časť (2,1) otvára príslovka „preto“ (οὕν), ktorá poukazuje na Pavlovu úprimnú výzvu k harmónii v „spôsobe cítenia“ a v medziľudských vzťahoch. Apoštol žiada od Filipánov oživiť štyri piliere spoločného života: útechu z lásky, spoločenstvo ducha, srdce a zľutovanie. *Útecha z lásky* je schopnosť milovať a vyplňať prázdne miesta osamelosti. Je to schopnosť podporovať druhého, ktorý žije v úzkosti (Mt 5,4). Pavol je ten kto potrebuje útechu, ale je zároveň aj utešovateľ. *Spoločenstvo ducha* zahŕňa zapojenie celej bytosti, ktorá sa daruje druhému slobodne a bezpodmienečne. *Srdce a zľutovanie* označujú hlboké pocity, ktoré ovládajú človeka a umožňujú mu komunikovať vnútorné bohatstvo svojich emócií.

Pavlov argument vrcholí v. 2 s imperatívom v aoriste πληρώσατέ (dovršiť/naplniť), za ktorým nasleduje priamy predmet μου τὴν χαρὰν (moja radosť). Apoštol pozýva Filipánov, aby „jednou mysl'ou počúvali“ (φρονῆτε), zdieľali lásku a boli jednotní. Tento dôraz na spoločenstvo a jednotu kontrastuje s vyjadreniami v. 3, ktorý uvádza negatívne postoje, ktorým sa treba vyhnúť: nekonať „z rivalry“ (κατ' ἐπιθείαν) ani „z márnomyseľnosti“ (κατὰ κενοδοξίαν), postojov, ktoré vytvárajú rozdelenia a uzavretia v komunite. Vo v. 4 Pavol odporúča kresťanom, aby mali záujem jeden o druhého: „Nech nik nehľadá iba na svoje vlastné záujmy, ale aj na záujmy iných“, lebo (cirkevné) spoločenstvo sa buduje iba v schopnosti vedieť stratiť seba a svoju osobnú prestíž pre druhých a pre evanjelium (Mt 10,39). Ďalšiu krátku exhortáciu nájdeme vo v. 5, s opakovaním imperatívu φρονεῖτε (zmýšľať tak ako/mať rovnaký cit ako). „Jednomyseľné cítenie“ kresťanov musí mať za model Krista, podľa ktorého sa má „konfigurovať“ (συμμορφίζω: Flp 3,10.21; Rim 8,29) osobný život a spoločenstvo veriacich.

Apoštol potom predstavuje svojim čitateľom známu kristologickú pasáž (v. 6-11). Tento kristologický úryvok môžeme rozdeliť na dva literárne celky, ktoré sú spojeného spojku διὸ καὶ (preto). Vo fáze poníženia (v. 6-8), je predmetom Kristus, vo fáze povýšenia (v. 9-11), je ním Boh. Kristus slobodne „zostupuje“ zo svojho božského stavu až do bodu, keď na seba vezme ľudskú podobu a postupne zomrie na kríži. Tri kroky Kristovho zostupu-poníženia sú: ľudskosť, smrť a kríž.

V. 6 sa začína zámenom ὅς (kto) odkazujúcim na Ježiša Krista, ktorý sa «v stave božskej prirodzenosti» (ἐν μορφῇ θεοῦ) slobodne rozhodol vstúpiť do «stavu/ prirodzenosti sluhu» (μορφὴν δούλου). ἀλλά (v. 7) vyjadruje paradoxnú a slobodnú voľbu Krista a nasledujú slovesá, ktoré ju opisujú: «nepridrži sa», «zriekol sa», «uponižil sa». *Zriekol sa*, aby prijal ľudský stav. Sloveso κενόω vyjadruje intenzívne a hlboké zrieknutie sa seba samého (Krista), aby sa zjednotil s ľudstvom a pripomína vydanie „trpiaceho sluhu“ na smrť v Iz 53,12. V. 8 pokračuje v opisovaní poníženia slovesom: ἐταπεινώσεν, ktoré vyjadruje štýl, akým Kristus zostúpil dejinami ‘maličkých a chudobných’ až do krajnosti. Skutočnosť, že Syn sa stáva „poslušným“ (γενόμενος ὑπήκοος) až na smrť na kríži, je výsledkom úplnej vernosti Bohu a jeho poslaniu. Poslušnosť Syna vrcholí smrťou (θάνατος), čo je maximálny stupeň podriadenosti, a upresnenie „smrť na kríži“ vyjadruje maximálny bod degradácie ľudského stavu. Vo v. 9-11 je opísaná Božia „odpoveď“ na konanie Syna: po tom, čo sa Kristus znížil až na smrť na kríži, Boh ho „povýšil“ (ὑπερυσώω) tým, že mu dal najvznešenejšie „meno“, aké existuje, τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, božské meno κύριος (v. 11). Dôsledok tohto povýšenia je dvojaký: aby sa na meno Ježiš zohlo každé koleno v nebi, na zemi i v podsvetí (Iz 45,23; Rim 11,4) a aby každý jazyk (Iz 66,18b; Dn 3,4.7) vyznával: „Ježiš Kristus je Pán!“ na slávu Boha Otca (Rim 10,9-10), čo znamená, aby každý pokľakol a vyznal vieru v božstvo Krista, Pána vesmíru a dejín. Tieto obrazy predstavujú absolútnu dôstojnosť, ktorú Ježiš dostáva jedinečným a najvyšším spôsobom od všetkých živých bytostí v nebi, na zemi i pod zemou. Tento kristologický titul zodpovedá v Biblii hebrejskému tetragrammatu YHWH, čo je Božie meno (Ex 3,15; Ž 99,3): jedinečné a absolútne panstvo, ktoré v biblickej tradícii patrilo Bohu, sa pripisuje poníženému a vyvýšenému Kristovi.

Kristologická pasáž Fil 2,6-11 nás pozýva, aby sme rozjímali o jedinečnosti príbehu lásky, ktorú Boh chcel a uskutočnil prostredníctvom Syna. Povzbudený príbehom Krista, poníženého a zároveň povýšeného, môže, a v skutočnosti by mal byť aj náš život inšpirovaný kristologickou schémou kríža a slávy, v konkrétnosti dneška, prežívaného v každodennom zápase o vieru a v nádej v zajtrajšok, očakávanú v dôvere, že Boh splní svoje sľuby.

Na zamyslenie

Pavol pozýva Filipánov žiť v láske, jednote a pokore.

Ako prežívam spoločenstvo so svojimi bratmi a sestrami v rodine, v spoločnosti, v komunite? Snažím sa rásť na ceste zrelosti k jednote?

Poníženie, kenóza, nie je len morálny postoj, ale existenciálna voľba, ktorá napodobňuje božskú veľkosť.

Ako prežívam svoje každodenné poníženie? Ako sa to premieta do konkrétnosti medziludských vzťahov?

Boh sa rozhodol milovať nás až tak, že vydal svojho Syna na smrť na kríži.

Ako milujem ľudí, ktorí sú vedľa mňa, s ktorými žijem, ktorých denne stretávam?